

EDUSKUNNAN
MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNTA

Helsingissä
3 päivänä kesäkuuta 1993
Lausunto n:o 3

Valtiovarainvaliokunnalle

Eduskunta on lähettäessään 14 päivänä toukokuuta 1993 hallituksen esityksen n:o 53 laiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain muuttamisesta valtiovarainvaliokuntaan valmistelevalle käsiteltäväksi samalla määrännyt, että maa- ja metsätalousvaliokunnan on annettava asiasta lausuntonsa valtiovarainvaliokunnalle.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina maatalousneuvos Seppo Hassinen maa- ja metsätalousministeriöstä, budjettisihteerinä Elina Selinheimo valtiovarainministeriöstä, jaostopäällikkö Timo Mikkilä Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitosta, osastopäällikkö Tage Ginström Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbundista ja maatalousyrittäjä Pekka Ali-Lekkala Tammelasta.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että viljan vientikustannusmaksua korotettaisiin 10 pennistä 20 penniin kilolta. Maidon ja sianlihan vientikustannusmaksut säilyisivät ennallaan. Lisäksi vientikustannusmaksuvelvollisia koskevaa määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Viljan vientikustannusmaksun korotus on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivästä heinäkuuta 1993 lukien. Mikäli lain käsittely viivästyy, viljan vientikustannusmaksun korotus on tarkoitus saattaa voimaan valtioneuvoston päätöksellä. Esitys liittyy vuoden 1993 kolmanteen lisätalousarvioon.

Edellä on todettu, että esityksessä ehdotetaan viljan vientikustannusmaksua korotettavaksi. Korotustarvetta on perusteltu viljan markkinatilanteella. Vaikka ensi syksyn sadon määrää ei tässä vaiheessa voida ennakoita, valiokunta kiinnittää kuitenkin uuden satovuoden lähestyessä huomiota siihen, että Valtion viljavaraston varastoihin ei tällä hetkellä ole mahdollista varastoida lisää viljaa. Valiokunta esittääkin

valtiovarainvaliokunnan mietinnössä edellyttäväksi, että maa- ja metsätalousministeriö laatii mahdollisimman pian rahoitusstrategian viljapolitiikan hoitamiseksi osana maataloustulojärjestelmän uudistamista.

Viljan vientikustannusmaksuun ehdotetun korotuksen ohella esitykseen sisältyy säännöksiä, jotka laajentaisivat vientikustannusmaksun suorittamiseen velvoitettujen piiriä. Valiokunta pitää pyrkimyksiä tuottajien saattamiseksi maksun suhteen mahdollisimman tasavertaiseen asemaan sinänsä oikeina, mutta tulee kuitenkin jäljempänä kiinnittämään huomiota muutama näkökohtaan, jotka tulisi ottaa huomioon maksuvelvollisuuden laajentamista harkittaessa. Samalla valiokunta tuo esiin eräitä esitykseen liittyviä ongelmia, jotka koskevat maksun perintää.

Hallituksen esityksessä on todettu, että maatilahallituksessa otettiin vuoden 1992 alussa teurastuspaikkojen (maatilateurastamojen) osalta vientikustannusmaksun suorittamiseen soveltamiskäytäntö, jonka mukaan teurastuspaikan ei tarvitse suorittaa omaa tuotantoa olevien sikojen osalta vientikustannusmaksua valtiolle. Tämän käytännön käyttöönotto perustui hallituksen esityksen mukaan siihen, että maatilan yhteydessä tilan omaa tuotantoa olevien sikojen teurastus ei tapahtunut teurastuspaikoissa teollisessa laajuudessa. Lisäksi asiaan vaikutti muun ohella se, että teurastuspaikat joutuvat maksamaan teurastamistaan sioista kunnalle normaali-teurastamoihin verrattuna kiloa kohden huomattavasti korkeamman tarkastusmaksun.

Maatilateurastamojen lukumäärä on valiokunnan saaman selvityksen mukaan tällä hetkellä noin 20. Teurastusmäärät eri teurastuspaikoissa vaihtelevat hyvinkin paljon. Käytettävissä olevien tietojen mukaan teurastettavien sikojen määrät ovat suurimmissa teurastuspaikoissa huomattavia, kun pienimmissä teurastuspaikois-

sa teurastetaan kahdesta kolmeen sikaa viikossa. Toistaiseksi ei ole käytettävissä täsmällisiä tietoja siitä, mihin teurastetuista sioista saatu liha markkinoidaan. Voidaan kuitenkin olettaa, että muutaman sian viikossa teurastavat myyvät lihan pääasiassa suoraan kuluttajille. Suurempia määriä teurastavat toimittavat lihaa ensisijaisesti elintarviketeollisuuteen raaka-aineeksi. Raaka-aineen toimitus teollisuudelle jalostettavaksi on saatettavissa maksun piiriin teollisuuden vastaanottamien kilomäärien mukaan. Tällä hetkellä viranomaisten toimesta tehdään selvitystä teurastuspaikkojen rakenteesta, toiminnasta ja ongelmista. Selvitys on tarkoitus saada valmiiksi vuoden 1993 aikana. Tarkempia tietoja pienimuotoisesta teurastustoiminnasta saadaan näiden selvitysten valmistuttua.

Valiokunta toteaa, että maatilateurastamoille asetettavaksi ehdotetun vientikustannusmaksuvelvoitteen kokonaisvaikutuksia on vaikeata arvioida tässä vaiheessa, kun edellä mainitun selvitystyön tulokset eivät vielä ole käytettävissä. Valiokunta pitää kuitenkin tärkeänä, ettei ehdotetuilla säännöksillä vaikeuteta maataloilla viime vuosina käynnistynyttä maataloustuotteiden pienimuotoista jatkojalostustoimintaa ja suoramyyntiä. Tässä yhteydessä valiokunta tuo esiin jo edellä mainitun lihan tarkastusmaksuista maatilateurastamoille aiheutuvat ylimääräiset rasitteet. Vientikustannusmaksun suorittaminen edellyttäisi myös ruhojen punnitsemista. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan kyseiseen tarkoitukseen soveltuvan vaa'an hankkimisesta aiheutuisi noin 30 000 markan lisäkulut. Ottaen myös huomioon jäljempänä ruhojen punnitsemisesta esitettävät näkökohdat, valiokunta pitääkin välttämättömänä, että lakiehdotusta muutetaan niin, että omasta tuotannosta tilalla jatkojalostettujen ja myytyjen tuotteiden osalta vientikustannusmaksuksi muodostuisi 30 penniä myydyltä lihakilolta. Niin ikään valiokunta pitää välttämättömänä, että tilojen omasta tuotannosta jalostettu, suoramyyntinä kuluttajille myyty vilja jätetään vientikustannusmaksun ulkopuolelle.

Valiokunta kiinnittää huomiota perustuslaki-valiokunnan lausuntoon n:o 8/1990 vp, josta ilmenee, että vientikustannusmaksun on perustuslakivaliokunnan vakiintuneen käytännön mukaisesti katsottu olevan oikeudelliselta luonteeltaan veronluonteinen maksu. Lausunnossa on myös todettu tuolloin voimassa olleen hallitusmuodon 61 §:n vaatineen, että laissa, jotta se voitaisiin käsitellä verolainsäätämismenettelyssä,

on säädettävä verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteet niin tarkasti, että lakia soveltavien viranomaisten harkinta veroa määrittäessä on sidottua harkintaa. Nyt voimassa olevan hallitusmuodon 61 §:n mukaan valtion veroista säädetään lailla, jossa ovat säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta.

Sianlihan vientikustannusmaksun perusteena oleva kilomäärä määräytyy ruhopainon perusteella. Valiokunnalle annettussa selvityksessä on todettu, että punnituslainsäädäntö ei koske teurastuspaikkoja. Samassa yhteydessä on kuitenkin tuotu esiin, että sellaisille teurastuspaikoille, joilla on tarkoitus hakea valtiolta lihatukea (joka myöntäminen on sianlihan osalta alueellisesti rajattu) tai maksaa valtiolle sianlihan vientikustannusmaksua, on lähetetty voimassa oleva punnituslainsäädäntö, jotta teurastuspaikat voisivat noudattaa punnituslainsäädäntöä soveltuvin osin. Teurastuspaikoille on myös suositeltu, että ruhojen punnitsija vannoisi punnitsijanvalan paikkakunnan alioikeudessa. Ottaen huomioon edellä mainitun hallitusmuodon säännöksen ja perustuslakivaliokunnan kannanoton, valiokunta esittää, että valtiovarainvaliokunta selvittää, täyttävätkö lakiehdotuksen teurastuspaikkoja koskevat säännökset tältä osin verolaille asetettavat vaatimukset.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan myös, että maatilatalouden tai kotitalouden yhteydessä tapahtuvaan maitotuotteiden valmistukseen käytetystä tilan omasta maidosta perittäisiin vientikustannusmaksu, kun oman maidon määrää ylittää 50 000 litraa kalenterivuodessa. Valiokunnan saamasta selvityksestä on ilmennyt tarkoituksena olevan, että vientikustannusmaksun määräämisessä käytettäisiin perusteena meijerin määrittämää maidon rasvapitoisuutta, mikäli tuottaja toimittaa maitoa myös meijeriin. Mikäli tila kuuluisi karjantarkkailuun, olisi vientikustannusmaksun perusteena tarkoitus käyttää karjantarkkailusta saatua keskirasvapitoisuutta. Ellei rasvapitoisuuden määrittely voisi tapahtua edellä esitetyn mukaisesti eikä tuottaja haluaisi mittauttaa maidon rasvapitoisuutta kunnallisessa elintarvikelaboratoriossa tai meijerissä, voitaisiin maksu määrätä myös vientikustannusmaksusta annetun lain (1062/90) 14 §:n mukaan arvioimalla. Tuolloin olisi tarkoitus soveltaa viimeksi kuluneen kalenterivuoden aikana meijeriin lähetetyn maidon keskirasvapitoisuutta. Valiokunta toteaa kuitenkin, että viimeksi mainittu säännös on tarkoitettu sovellettavaksi ta-

pauksiin, jossa verovelvollinen on jo laiminlyönyt vientikustannusmaksun perimiseen liittyvän ilmoitusvelvollisuutensa. Valiokunta esittääkin, että valtiovarainvaliokunta selvittää myös, täytävätkö lakiehdotuksen 4 §:n 2 momenttiin otettavaksi ehdotetut säännökset verolaille asetettavat vaatimukset.

Edellä esitetyn perusteella valiokunta esittää kunnioittavasti lausuntonaan,

että valtiovarainvaliokunta mietintöönsä laatiessaan ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja S.-L. Anttila, varapuheenjohtaja Iivari, jäsenet Järvilahti, Kalli, Kohijoki, Koski, Lahikainen, Ollila (osittain),

Pulliainen, Saapunki, Saario ja Westerlund sekä varajäsenet Koistinen, Laakkonen (osittain) ja Saastamoinen.

Eriävä mielipide

Erityisesti viljatilanne on hallitsematon. Näin vaikka tilannetta helpottaisikin mahdollisesti heikompi sato. Valiokunnan enemmistö ei halunnut ottaa kantaa ylituotannon aiheuttamiin valtiontaloudellisiin ja toisaalta tuottajiin kohdistuviin taloudellisiin rasituksiin.

Viljan vientitarvetta hallitus hoitaa ja rahoittaa vähin erin lisätalousarvioilla. On todennäköistä, että vielä syksyllä nousee esille 500 miljoonan kilon vientitarve, joka tulisi vaatimaan 600 miljoonaa markkaa valtion velkavaroja.

Viljelijöiden vientikustannusmaksut nousevat jopa 1 500 miljoonaa markkaan. Vientikustannusmaksut vaikeuttavat entisestään kalliin sukupolvenvaihdon tehneiden nuorten viljelijöiden tilannetta heidän joutuessaan ennakoimattomien, rajuja maksujen kohteeksi. Heidän arkenaan myös säilyvät tilojen kehittämisen estävä byrokratia ja kiintiöjärjestelmät. Ainoa tapa ratkaista asia on purkaa maataloustulojärjestelmää alentamalla voimakkaasti viljan tavoitehintaa. Säästyvillä voimavaroilla voidaan kohdistaa siten suoraa tulotukea päätoimisille viljelijöille.

Maa- ja metsätalousvaliokunta olisi voinut olla edes itse johdonmukainen tuomalla esille EY-neuvottelutavoitteisiin liittyvän rehuviljan hinnanalentamisvaatimuksen. Kyseessä olisi kotieläintuotannolle tärkeän tuotantokustannuserän alentaminen, ja edelleen mahdollistettaisiin kuluttajahintojen halpeneminen maito- ja liha-puolella.

Kun rehuviljan maailmanmarkkinahinnan ja kotimarkkinahinnan ero on vieläkin noin 130 penniä kilolta, ei tilannetta voida enää vain todeta. Hallituksen ratkaisu alentaa viljanhintaa viidellä pennillä kilolta on teatraalinen. Tuotantoon sidotun tukijärjestelmän ja rehuviljan rahastuksen jatkuessa ennallaan se voimistaa jopa tuotannon tehokkuus- ja lisäämistavoitetta.

Esitämme, että valtiovarainvaliokunta ja eduskunta edellyttävät hallitukselta vihdoin ratkaisuja niin valtiontaloutta kuin tuottajia kuristavan linjan muuttamiseksi.

Maatiloilta tapahtuva suoramyynti on Suomessa ottamassa ensiaskeleitaan. Maatalouspolitiikkaamme ei kuitenkaan haluta ohjata sellaiseen suuntaan, että se kannustaisi todelliseen yrittäjyyteen. Sen sijaan, että luotaisiin mahdollisuuksia tiloilta tapahtuvaan suoramyyntiin, vapaan kilpailun periaattein, halutaankin edelleen jatkaa perinteistä holhoamista ja asettaa uusia byrokratioita tämänkaltaisen toiminnan esteeksi.

Hallituksen esityksessä halutaan myös tiloilta tapahtuva sianlihan jatkojalostustuotteiden myynti saattaa vientikustannusmaksun piiriin. Esityksessä vain 100 sian teurastus vapauttaisi vientikustannusmaksusta. Se tarkoittaisi käytännössä sitä, että todellisia mahdollisuuksia kannattavaan yritystoimintaan ei ole.

Tilalla tuotteensa jatkojalostavat ja myyvät pienyritykset eivät harjoita lihan vientiä, johon

tarvittaisiin valtion tukea tai hinnanerokorvauksia.

Tästä syystä esitämme, että teurastuspaikoilta, jotka jatkojalostavat ja myyvät tilalta suoraan kuluttajille, ei perittäisi vientikustannusmaksua 1 800 sikaan asti, mikä on EY:n ETA-sopimuksen mukainen korkein sallittu teurastusmäärä teurastuspaikoille.

Helsingissä 3 päivänä kesäkuuta 1993

Erja Lahikainen

Mainitun määrän ylittävien tilojen osalta on suoritettava vientikustannusmaksu.

Sianlihan vientikustannusmaksu suoritetaan kuitenkin teurastuspaikan teurastamista omaa tuotantoa olevista sioista, mikäli teurastuspaikalla suoritetaan vain teurastusta.

Ulpu Iivari